

ТЕОРІЯ ЛІТЕРАТУРИ

УДК 82-31.09

DOI <https://doi.org/10.32782/2710-4656/2026.2.2/07>

Гнатенко С. О.

<https://orcid.org/0000-0002-9904-1341>

Кам'янець-Подільський податковий інститут

КОНЦЕПТУАЛЬНО-ТИПОЛОГІЧНІ МОДЕЛІ СТИРАННЯ (*ERASURE*) В ПОСТМОДЕРНІСТСЬКІЙ ЛІТЕРАТУРІ

Стаття присвячена розгляду загального розуміння прийому стирання (концептуальної основи) і його класифікації за основними ознаками (типології). Встановлено ключові концептуально-типологічні моделі стирання як однієї з визначальних стратегій щодо продукування тексту і здійснено їхній комплексний аналіз у контексті постмодерністської літератури другої половини ХХ – початку ХХІ ст.

У статті розкрито теоретико-методологічні підходи до осмислення феномена стирання в сучасному літературознавстві, окреслено специфіку його функціонування в аспекті постмодерністської поетики. Акцентовано увагу на тому, що стирання виходить за межі суто формального літературного прийому і постає як концептуально навантажений механізм смислотворення, пов'язаний із трансформацією текстуальної цілісності, процесами архітектоніко-семантичного одивнення.

У статті досліджено концептуальну сутність стирання як художньої стратегії, що ґрунтується на принципах редукації, вилучення, фрагментації та актуалізації відсутності як семантично значущого елемента тексту. Визначено, що стирання функціонує в постмодерністській літературі як спосіб переосмислення традиційних уявлень про авторство, інтертекстуальність і межі художнього висловлювання.

Особливу увагу зосереджено на виокремленні і систематизації основних концептуально-типологічних моделей стирання з урахуванням їхніх архітектонічних, семантичних і функціональних характеристик. Установлено специфіку різних моделей у практиці стирання, що реалізуються через роботу з канонічними художніми текстами і малопопулярними текстами. З'ясовано, що кожна з типологічних моделей стирання виконує окремі смислотворчі функції, репрезентує різні аспекти постмодерністського художнього мислення. Наведено візуальні приклади до виокремлених моделей стирання.

Обґрунтовано, що класифікація концептуально-типологічних моделей стирання, їхній аналіз сприяють поглибленому розумінню поетики постмодернізму і розширюють аналітичні можливості сучасного літературознавства. Запропонований підхід має характер теоретичного узагальнення.

Ключові слова: автор, архітектоніка, гіпотекст, експеримент, класифікація, модель, постмодернізм, прийом, стирання, текст.

Постановка проблеми. Постмодерністська література другої половини ХХ – початку ХХІ ст. позначена інтенсивним переосмисленням уявлень про текст, механізми смислотворення, статусу авторського висловлювання. У цьому контексті особливого значення набуває стирання (*erasure*) як літературний прийом, що реалізується через

редукцію, фрагментацію, вилучення або приховування елементів первинного тексту. У сучасних студіях увага зосереджується на окремих експериментах чи споріднених явищах (інтертекст, палімпсест, фрагмент). А системне осмислення стирання як самостійного художнього феномена не часто стає предметом вивчення. Відсутність

чітко окреслених концептуальних параметрів і типологічних моделей стирання зумовлює дискретність теоретичних підходів, ускладнює комплексний аналіз постмодерністських текстових стратегій. У зв'язку з цим постає необхідність концептуально-типологічного аналізу стирання в постмодерністській практиці задля визначення структурованого підходу до його функціональних особливостей і сутнісних характеристик. Вивчення стирання розширить аналітичний інструментарій сучасної теорії літератури і поглибить розуміння постмодерністських стратегій в організації тексту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У 1987 р. публікується одна з перших праць про стирання в контексті постмодернізму. Це – монографія Б. МакХейла, у якій практика стирання пов'язується зі змістовно-формальним розвитком постмодернізму [24, с. 100]. У 2005 р. Б. МакХейл перевів стирання у філософсько-методологічний аспект і надав йому статусу стильового елемента [23, с. 278–279]. Також стирання інтерпретували як метод [22, с. 10], «деконструктивний метод» [12, с. 380], окремий жанр [27, с. 55]. Принагідно зауважимо, що стирання доцільно вивчати не як метод (шлях пізнання, що визначає стратегію досягнення мети) чи жанр (стійкий змісто-формальний тип), а як прийом (один із засобів втілення загальних засад).

Більш системне дослідження стирання розпочинається з роботи Т. Макдональда, у якій автор стверджує: «Поезія стирання відбувається навколо нас» [21]. Дж. Найман розглядає стирання як прояв теорії та практики феноменологічних і постструктуралістських традицій, а також наводить власні зразки використання цього прийому [28]. Частина праць про стирання має прикладний характер. У них не проводяться теоретичні узагальнення, а розглядаються твори конкретних авторів [наприклад: 26; 19; 30].

В Україні відсутні публікації щодо стирання і його моделей в постмодерністській літературі. Лише в окремих працях говориться про деякі модифікації стирання: в архітектоніці сонетного канону [2] і в графічній реалізації цезури завдяки рівновеликим пробілам [3]. У статті Т. Гундорової вживаються поняття «картографічне вибілювання», «стирання», «пропуск» [4, с.106–107], однак не говориться про системність і цілеспрямованість використання прийому стирання у формуванні нового тексту. Певним чином до означеної проблеми наближені роботи про експериментальну [7; 8] і віртуальну [5] літературу, про візуальну поезію [10], про поетику фрагментар-

ності [6; 9]. Дослідження різноманітних проявів літературних експериментів підготувало також ґрунт у вітчизняній науці для вивчення техніки стирання, що працює на утворення оригінальних текстів.

Попри значну кількість робіт у західній філології, де стирання виступає об'єктом чи предметом вивчення, відчутною залишається нестача досліджень щодо типології цього прийому і його функціональних моделей в контексті постмодерністської поетики. Особливо помітний дефіцит таких робіт у вітчизняному літературознавстві, що посилює актуальність означеної в цій статті проблематики.

Постановка завдання. Метою є осмислення феномена стирання, що функціонує на перетині формального експерименту і концептуального переосмислення природи тексту в постмодерністській літературі. Стаття спрямована на те, щоб окреслити концептуальну сутність стирання як системного явища, що виходить за межі окремих авторських практик і постає універсальним механізмом трансформації текстуальної цілісності, смислового оновлення, моделюванням автора. Також завданням дослідження є подолання фрагментарності наукових підходів до означеного феномена шляхом його теоретичного узагальнення і систематизації. З огляду на це, розробка класифікації концептуально-типологічних моделей стирання покликана розширити понятійний апарат сучасного літературознавства й інтерпретаційні можливості аналізу постмодерністських текстів, у яких відсутність, лакуна і мовчання стають повноцінними носіями смислу. Стаття має на меті інтегрувати феномен стирання в контекст вивчення поетики постмодернізму, продемонструвати функціональні особливості цього прийому у відкритті нових можливостей текстуального смислотворення.

Виклад основного матеріалу. У науково-дослідницьких інтерпретаціях спостерігається широка семантична амплітуда поняття «*erasure*» з такими значеннями: «вितिрання», «замальовування», «затемнення», «зафарбовування», «приглушення». Іноді стирання співвідноситься зі застарілим друкарським терміном «облітерація» – «ненадруковані літери».

Звернімо увагу на те, що в будь-якому разі прийом стирання реалізується через трансформацію гіпотексту. Цей термін увів Ж. Женетт, розмірковуючи про гіпертекстуальність. Французький учений вирішив первинний текст «називати гіпотекстом» [14, с. 13]. У цій статті терміном «гіпотекст»

позначатиметься початковий/висхідний текст, що належить літературному попереднику і обробляється наступником з використанням стирання.

Нові поєднання текстових фрагментів із гіпотексту часто призводять до несподіваної архітектоніко-семантичної структури. Така практика може оцінюватися як ознака загального розвитку постмодерністської літератури. [16, с. 202–203]. Природа літературної еволюції постмодернізму і прийому стирання знаходить прояв у тезі: коли минуле не можна знищити, тоді його варто трансформувати і переосмислити в сучасному контексті. Постмодерністські автори не спростовують, що фрагментацію світу, літератури і мистецтва важко подолати. Протидія тотальній фрагментації вбачається у грі: «У постмодернізмі гра стає центральною, а фактичне досягнення порядку і сенсу стає малоімовірним» [20, с. 124]. Так само і в застосуванні стирання відчутно посилюється ігрова частина.

Гіпотексти стирають без дозволу їх авторів, що нівелює перевагу унікальності. Митці стирання працюють в унісон з такими властивостями постмодернізму, як фрагментація суб'єктивності, оновлення нарративних форм, пластично-просторові трансформації тексту. Також прийом стирання імпонує постмодерністському автору через пафос протиборства з недоторканністю гіпотекстів, з усталеними авторитетами і традиціями.

Отож, стирання доцільно визначати як прийом репарування гіпотексту шляхом повного вилучення словесного матеріалу чи його притлумлення для створення нового тексту. Для сприйняття і тлумачення новотворів залишаються важливими усі текстові елементи: експліцитні й імпліцитні. У різних їх комбінуваннях прийом стирання гармонійно доповнюється грою.

Головними ознаками прийому стирання доцільно визнати такі: 1) наявність гіпотексту; 2) його видозміна через вилучення текстових фрагментів; 3) встановлення оновлених архітектоніко-семантичних взаємозв'язків між вербальними елементами, які залишилися з гіпотексту. Важливою умовою стирання як прийому є воля митця, його бажання вилучити частину оригінального продукту задля організації нового тексту. З літературним стиранням не варто плутати насильницьке пошкодження тексту (наприклад, через стихійні чи об'єктивні обставини, цензуру).

Звернення митців постмодернізму до прийому стирання зумовлює встановлення формальних обмежень. Новітній автор не може вийти за межі гіпотексту. Звісно, правила добровільно при-

ймаються постмодерністським автором як умова, що демонструє його індивідуальну майстерність, ускладнює реалізацію творчого завдання і приносить ігрові елементи.

Процеси трансформації гіпотексту, його інтерпретації за використання стирання посилюють індивідуальні характеристики сприйняття реципієнта. Тому виводити типологічні моделі стирання досить важко. Різноманітність розпочинається з вибору текстового об'єкта для зміни. Першоджерела бувають поетичні чи прозові, невідомих чи відомих авторів, для масового чи елітарного читача, навіть – спортивні чи політичні звіти. Різняться техніки стирання: від перекреслення слів до повного їх вилучення. Однак можна фіксувати домінуючі ознаки в архітектоніко-семантичному і функціональному аспектах. Тоді встановлення загальних рис забезпечить міцний ґрунт для класифікації матеріалу і для створення концептуально-типологічних моделей стирання.

У цій статті пропонується провести систематизацію проявів стирання за двома основними принципами. «Простота двокласової класифікації не завадить вирішенню й найскладніших завдань систематизації», «оскільки передбачає можливість виділення менш масштабних утворень» [1, с. 45]. Встановлення двох параметрів для впорядкування моделей стирання в постмодерністській літературі стає достатнім доказом масштабності явища і необхідності проведення систематизації менших за об'ємом видозмін.

Перший принцип класифікації стирання ґрунтується на визначенні особливостей гіпотексту. Постмодерністські автори обирають з-поміж двох варіантів: 1) прецедентні першотексти і 2) невідомі чи маловідомі тексти.

Одним з перших прикладів стирання прецедентного тексту можна вважати твір Рональда Джонсона «Radi Os» (1977) [18]. Це – переробка чотирьох книг з відомої поеми Джона Мілтона «Утрачений рай» (*Paradise Lost*, 1667) [25]. Зі 100 початкових слів знаменитого попередника (див. фото 1) постмодерністський автор залишив після стирання лише 13 (див. фото 2).

Р. Джонсон стирив рядки, задовгі для американського читача, який прагнув спрощення, скорочення, швидкого сприйняття. «Radi Os» доречно вважати «суто американською поемою» [26, с. 78]. Р. Джонсон звільнив місце для нових помислів: «Велика кількість білих пробілів благає нас заповнити їхню тишу своїми думками» [26, с. 78]. Майстерне і вдале стирання спонукає реципієнта до саморефлексії, рефлексії, міркування над про-

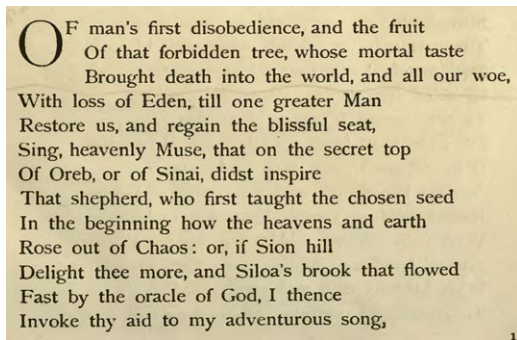

Фото 1. Поема Дж. Мілтона

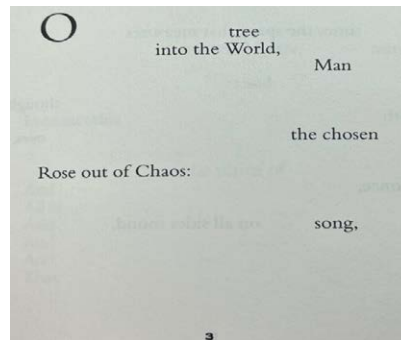

Фото 2. «Radi Os» Р. Джонсона

блемами, що виходять за встановлені гіпотекстом межі.

Автори стирання не прагнуть знищити тексти славетних попередників. Стирання прецедентного тексту виливається у своєрідний діалог між сучасністю і класикою. На тлі відомого тексту автор постмодернізму демонструє особисту оригінальність, посилює ігрову (лудичну) функцію. Реципієнт захоплюється можливістю змінювати структуру гіпотексту і створювати комбінації фраз зі слів знаних попередників, що наповнюються оригінальним змістом.

Яскравим прикладом застосування прийому стирання до маловідомих творів минулого є книга Тома Філіпса «A Humament» (1966–2016) [29]. Цей автор встановив собі умову, за якою потрібно було придбати давню книгу вартістю не більше трьох пенсів. Вибір випав на маловідомий роман Вільяма Меллока «Людський документ» (*A Human Document*, 1892) з вікторіанських часів. Т. Філіпс поставив за мету перетворити другорядний твір у мистецьки вартісне явище. Фінальне видання демонструє перетворення маловідомого тексту на сучасний арт-об'єкт (див. фото 3).

Текстову основу твору Т. Філіпса склав матеріал, що залишився після стирання роману В. Меллока. Семантику новоутворених текстів Т. Філіпс доповнив і розширив власними ілюстраціями, синтезуючи слово і зображення. У подібних творах підкреслюється випадковість вибору гіпотексту. Таке акцентування стає в постмодернізмі «послабленням історичності» [17, с. 6]. Автори стирання не обмежені художнім рівнем гіпотекстів і отримують більшу свободу для трансформації маловідомих текстів. Текст із минулого функціонує як альтер-его («невідоме я»). Постмодерністські митці стирання намагаються «оживити» першотекст і посвідчити власну оригінальність.

За другим принципом класифікації беруться до уваги зовнішньо-формальні особливості новотворів. У суто архітектонічному аспекті доречно розмежовувати: 1) стирання (вибілювання/перекреслення гіпотексту); 2) виділення (акцентування/актуалізація) елементів тексту на тлі збереженого і репрезентованого у якомусь вигляді першоджерела; 3) візуалізація стирання; 4) трансформація гіпотексту і гіпертексту.

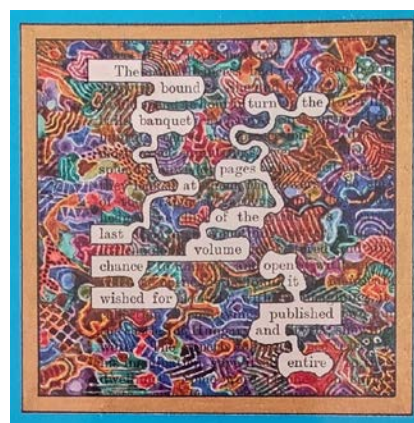

Фото 3. Фрагменти обкладинки книги Т. Філіпса «A Humament», 2016

Елементи гіпотексту можуть повністю стиратися. Слова, не цікаві для новітнього автора, знищуються. Утримуються лише ті, що актуалізують автор стирання. Читач не може одразу пригадати гіпотекст (див. фото 2). Проте, збережені слова залишаються на тих самих архітектонічних місцях. Новий текст не перетворюється на лінійний, інтервали не заповнюються іншими графічними знаками. Вони нагадують про вилучені фрагменти.

Стирання може модифікуватися у вибілювання [31]. Гіпотекст залишають, але зафарбовують його коректором (див. фото 4).

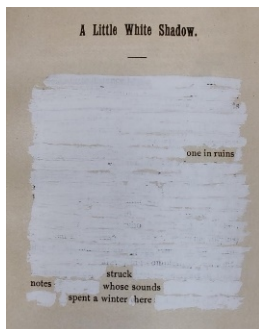

Фото 4. Сторінка з книги М. Руфль «Маленька біла тінь»

Архітектоніка тексту за повного стирання посилює семантику слів, що залишаються на просторі сторінки. Гіпотекст відступає на другий план через руйнування його цілісності. Домінують нові комбінації з поєднання слів. Скорочений варіант ніби стає легшим і простішим для сприйняття. Проте, парадоксальним чином збагачуються семантичні взаємозв'язки між словесними елементами, а їх розуміння потребує більше зусиль і часу.

Інші варіанти стирання передбачають залишення гіпотексту. Але він притлумлюється, відтісняється на другий план (див. фото 5) [11]:

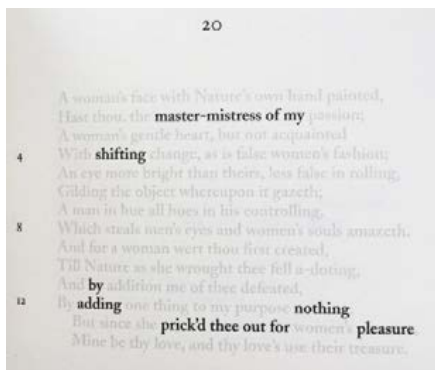

Фото 5. Сторінка з книги Джен Бервін «Сітки»

За бажання гіпотекст легко прочитати. Нові комбінації знакових поєднань утворюються через актуалізацію окремих елементів. Загальне тло візуально ослаблене. Автор стирання демонструє технічний процес, запрошує реципієнта до діалогу в ігровій практиці.

Маттеа Гарві афішує механізм створення ілюстрованого наративу у книзі «3 Ягня» (*Of Lamb*, 2011) [15]. Процес проходив у декілька етапів, коли автор: 1) обирає фрагмент гіпотексту; 2) стирає слова; 3) утворює нові вербальні поєднання; 4) ілюструє текст (див. фото 6).

Фото 6. М. Гарві демонструє створення книги «3 Ягня»

М. Гарві супроводжувала процес стирання алюзіями і ремінісценціями. Вони виконували функції інтертексту. Власна книга нагадує авторці телефонну гру чи археологічні розкопки, «де кожен наступний шар бере щось від попереднього і трансформує його» [15, б. с.]. Залишений текст М. Гарві фіксує в лінійній архітектоніці. З'являються рядки за аналогією до віршів.

Найскладніший варіант стирання репрезентує книга-гіпертекст Джонатана Сафрана Фоера «Дерево кодів» (*Tree of Codes*, 2010) [13]. Стирання проводилося над англomовним перекладом збірки оповідань, складеної з творів Бруно Шульца і опублікованою за назвою «Вулиця Крокодилів» (*The Street of Crocodiles*). Дж. Фоер вирізав слова з гіпотексту, створюючи сторінки з порожніми віконницями. Коли читач гортає книгу, він з'єднує нові фрагменти тексту через прямокутні вирізи на кожній сторінці (див. фото 7).

Текстові комбінування стають багатовимірними, схожими на 3D формат. Поєднання слів підпорядковується ритму перегортання сторінок.

Мозаїка слів перестає бути статичною, напоюється динамікою. Імітується гра у «відгадай слова» чи «віднайди слова». Посилюється ігрове начало. Уява реципієнта долає прогалини віконця, формує нові і нові словесні ланцюжки. Перманентно діють фрагментарне (тривимірне) і лінійне прочитання.

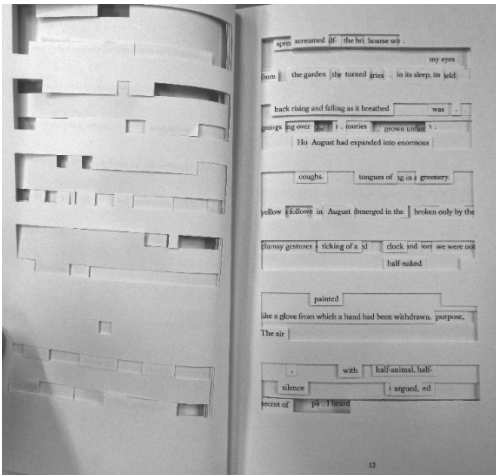

Фото 7. «Дерево кодів» у розгорнутому вигляді

Незалежно від кінцевої мети авторів стирання, від обраних ними гіпотекстів, від архітектонічних різновидів новотворів, завжди є відчутною важлива спільна риса. Після стирання посилюються ознаки інтертексту і гіпертексту. Новотвори стають своєрідними коментарями до гіпотекстів. Глибоке розуміння обидвох варіантів вимагає актуалізації зв'язків з конкретною історичною добою, з багатоманітними культурними артефактами. Стирання посилює сакральність оригінальних і новостворених текстів. Через семантико-архітектонічну взаємодію посилюється багатозначність форми.

Висновки. Аналіз основних концептуально-типологічних моделей стирання в літературі постмодернізму доводить складну природу цього прийому, що поєднує філософську глибину деконструкції з радикальним експериментом над формою. Виокремлені типологічні моделі демонструють спільне прагнення митців вийти за межі «вторинності» мови, порушити лінійність тексту, актуалізувати усталену семантику слів через одивнення смислових зв'язків. Концептуальна сутність стирання ґрунтується на постмодерністському переосмисленні тексту як відкритої, нестабільної структури, позбавленої фіксованого центру. Стирання корелює з ідеями деконструкції, палімпсесту, інтертекстуальності, звичними уявленнями про автора, цілісність і репрезентативність літературного висловлювання.

Типологізація дозволяє розглядати стирання як системне явище, а не як набір окремих авторських експериментів, виявити спільні функціональні риси в різних жанрових і культурних контекстах. Стирання не варто розцінювати як нігілістичне знищення гіпотексту. Навпаки, воно виступає як форма взаємопроникнення між оригінальним і постмодерністським текстами, коли кожне вилучене слово відкриває простір для нового продукування смислів.

Стирання надає новоствореним текстам інтермедійності, конвергентності, мультикультуризму. У майбутньому можна очікувати подальшої гібридизації прийому із новими засобами і технічними процесами. Уже з'являються спроби щодо перенесення практики стирання в цифрове середовище. Звичайно, концептуально-типологічні моделі стирання змінюватимуться і потребуватимуть подальшого вивчення.

Список літератури:

1. Волковинський О. Поетика епітета : монографія. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин О. В., 2011. 350 с.; і – ві.
2. Волковинський О., Гнатенко С. Використання прийому 'стирання' в молодій американській поезії початку ХХІ ст.: архітектонічно-структурна трансформація сонетного канону. *Питання літературознавства*. 2023. Вип. 107. С. 30–42. DOI <http://doi.org/10.31861/pytlit2023.107.030>
3. Гнатенко С. Різновеликі пробіли як графічна реалізація цезури в поезії Трейсі М. Атсітті. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Дрогобич, 2021. Вип. 41. Т. 1. С. 136–140. DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/41-1-20>
4. Гундорова Т. Посттравматичне письмо і риторика відсутності: Бруно Шульц – Жорж Перек – Джонатан Фоер. *Слово і Час*. 2018. №.11 (695). С. 97–108. URL: <https://il-journal.com/index.php/journal/article/view/211>
5. Завадський Ю. Р. Віртуальна література. Нарис типології та поетики : монографія. Тернопіль : Підруч. і посіб., 2009. 130 с.
6. Костюк В. І. Поетика фрагменту і художня цілісність твору : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.06. Київ, 2000. 17 с.

7. Підпригора С. Українська експериментальна проза ХХ – початку ХХІ століть: «неможлива» література : монографія. Миколаїв : Іліон, 2018. 392 с.
8. Починок Ю. Українська експериментальна поезія кінця ХХ – початку ХХІ століття: текст, контекст, інтертекст. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2015. 216 с.
9. Татаренко А. Поетика форми в прозі постмодернізму (досвід сербської літератури) : монографія. Львів : ПАІС, 2010. 544 с.
10. Худяк У. З. Візуальна поезія української літератури кінця ХХ – початку ХХІ ст. : традиційне й експериментальне : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Івано-Франківськ, 2015. 192 с.
11. Bervin J. Nets. New York : Ugly Duckling Presse, 2003. 150 p.
12. Coyle S-J. Redact to React: Deconstructing Justice with Erasure Poetry. *Liverpool Law Review*. 2023. Vol. 44 (3). P. 359–384. DOI <https://doi.org/10.1007/s10991-023-09346-6>
13. Foer J. S. Tree of Codes. London : Visual Editions, 2010. 285 p.
14. Genette G. Palimpsestes : La littérature au second degré. Paris : Éditions du Seuil, 1982. 468 p.
15. Harvey M. Of Lamb : Poems. San Francisco : McSweeney's Book, 2011. 120 p.
16. Hutcheon L. A Poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction. London : Routledge, 1988. 284 p.
17. Jameson F. Postmodernism, or The Cultural Logic of Late Capitalism. Durham : Duke UP, 2003. 460 p.
18. Johnson R. Radi os. Berkeley : Sand Dollar, 1977. 144 p.
19. Lai-Ming Ho T. Book-eating Book : Tom Phillips's A Humument (1966-). *Connotations*. 2015–2016. Vol. 25. 2. P. 288–299.
20. Lewis B. Postmodernism and Literature (or: Word Salad Days, 1960 – 90). *The Routledge Companion to Postmodernism*. London and New York : Routledge, 2001. P. 121–133.
21. Macdonald T. A Brief History of Erasure Poetics. 2009. *Jacket 38*. URL: <http://jacketmagazine.com/38/macdonald-erasure.shtml>
22. Marczevska K. The Iterative turn. Doctoral thesis, Durham University. 2014. 301 p. URL: <http://etheses.dur.ac.uk/11034/>
23. McHale B. Poetry under Erasure. *Theory into poetry: new approaches to the lyric*, eds. Eva Muller-Zetzelmann and Margarete Rubik. Leiden : Brill Publishing, 2005. P. 277–301.
24. McHale B. Postmodernist Fiction. London & New York : Routledge, 1987. 278 p.
25. Milton J. Paradise Lost. Illustrated by Gustave Doré. Edited by Henry C. Walsh, A.M. New York : John W. Lovell Company, [18--]. 319 p. URL: <https://archive.org/details/paradiselostillu00miltuoft/page/318/mode/2up>
26. Mong D. Ten New Ways to Read Ronald Johnson's «Radi os». *The Kenyon Review*. 2015. New Series. Vol. 37. No. 4. P. 78–96.
27. Müller R., Sabban A. S. Mediality, Materiality, and Multimodality in Erasure Poetry: The Example of Hawkey & Wolf. *Études de lettres*. 2022, № 319. P. 55–73. URL: <http://journals.openedition.org/edl/4000>
28. Nyman J. Double/Cross: Erasure in Theory and Poetry. 2018. Electronic Thesis and Dissertation Repository. 5529. URL: <https://ir.lib.uwo.ca/etd/5529>
29. Phillips T. A Humument : A Treated Victorian Novel : Final Edition. London : Thames & Hudson, 2016. 392 p.
30. Pressman J. Jonathan Safran Foer's Tree of Codes: Memorial, Fetish, Bookishness. *ASAP/Journal*. 2018. Vol. 3. No. 1. P. 97–120. DOI: <https://doi.org/10.1353/asa.2018.0004>
31. Ruefle M. Little White Shadow. Seattle & New York : Wave Books, 2006. 56 p.

Hnatenko S. O. CONCEPTUAL-TYOLOGICAL MODELS OF ERASURE IN POSTMODERN LITERATURE

The research paper focuses on the consideration of the general understanding of the technique of erasure (conceptual basis) and its classification according to the main features (typology). Key conceptual and typological models of erasure as one of the defining strategies for text production are identified and comprehensively analyzed in the context of postmodernist literature of the second half of the 20th and early 21st centuries.

The research paper reveals theoretical and methodological approaches to understanding the phenomenon of erasure in contemporary literary studies and outlines the specifics of its functioning in the context of postmodern poetics. It emphasizes that erasure goes beyond a purely formal literary technique and emerges as a conceptually significant mechanism of meaning creation, associated with the transformation of text integrity and processes of architectonic and semantic defamiliarization.

The research paper explores the conceptual nature of erasure as an artistic strategy based on the principles of reduction, removal, fragmentation, and actualization of absence as a semantically significant element of the text. It is determined that erasure functions in postmodern literature as a way of rethinking traditional ideas of authorship, intertextuality, and the boundaries of artistic expression.

Particular attention is focused on identification and systematization of the main conceptual and typological models of erasure, taking into account their architectonic, semantic, and functional characteristics. The specifics of different models in the practice of erasure, implemented through work with canonical literary texts and less known texts, are established. The results reveal that each of the typological models of erasure performs separate meaning-producing functions and represents different aspects of postmodern artistic thinking. Visual examples of the identified models of erasure are provided.

It is substantiated that the classification of conceptual-typological models of erasure and their analysis contribute to a deeper understanding of the poetics of postmodernism and expand the analytical capabilities of contemporary literary studies. The proposed approach constitutes a theoretical generalisation.

Keywords: *author, architectonics, hypotext, experiment, classification, model, postmodernism, technique, erasure, text.*

Дата першого надходження статті до видання: 29.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 20.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 14.05.2026